

ինձ թէ հոն գտնուող Հայ-Կաթողիկէները՝ Հայ-Կաթողիկէ ըլլալէ բնաւ չեն դադարի, քանի որ արաւոքին բռնողթիւնն է զան-ցառուութեան պատճառ, և ոչ թէ կամայա-կան մեղացում կամ թուլութիւն: Հայա-կոնքի պիտի ըսենք և ինչպէս պիտի հաշ-տեցնենք Վանեակայ և Վանեակայի Մի-թարեանց, որոնք Հայ են ազգաւ, որոնք Կաթողիկէ են կրօնիւ, բայց ո՛չ մին և ո՛չ միւսն կը յիշատակէ Կաթողիկոսը Ս. Պա-տարազի մէջ, առ առարկութեամբ թէ Կաթողիկոսական իշխանութեանց սահ-մանն մինչեւ հոն չի հասնիր, մինչ ընդ-հակառակն Արաւոքիներու իշխանութիւ-նը մինչեւ Անատոլիոյ խորքերը և մինչեւ Ազգ. Երեսփ. Աթոռներու վրայ կը հաս-նի... Ո՛ւր ևս ժողովուրդ, ճանչցիր ինք-զինքը:

Մեծ հակառակութիւնն հոս է, որուն վը-րայ պիտի տնդարդաւանք քիչ վերջը: Յօդուած 11ը կը խօսի Կ-Պատրիարքի արգելական (veto) իրաւունքին վրայ, զոր ունի մի միայն կրօնական խնդրոց նկատ-մամբ: Զարմանալի և քիչ մըն ալ տղա-յական կը գտնեմ այդ մասը: Սահմանադ-րական սահմանն աշտատական երկիրներուն մէջ իսկ օրուան կայսրը կամ թագաւորը և կամ նախագահը, ունի այդ արգելիչ իրաւունքն ամէն գործոց նկատմամբ, և նոյն իսկ հակառակ պարագային լուծելու խորհրդարանը, մինչդեռ Կ-Պատրիարքն հոս զուտ հոգեւորական հանգամանքով, ի-րաւունք չունենար veto զնեղու քաղաքային կամ աշխարհային գործոց նկատմամբ և ա-մէն գործ իր իսկ պատասխանատուութեան ներքեւ մնալով հանդերձ Վարչութեան մէկ machine à cacheterն կ'ըլլայ և իւր, հազաւոր կամակարարը: Չմոռնալ թէ Կաթողիկէն ևս քիչ և թէ Կաթողիկէն եկեղեցւոյ սահմանադրութիւնը օրքան հայտ ըլլալ կը թուի այս յօդուածին արամադրութեան: Կանոնադրութեան քննիչ Յանձնաժողովը պէտք ունի իրեն և գործերն քիչ մը ալ աւելի մասնն ուսումնասիրելու, որուն մէջ քիչ մը թերացած կը տեսնեմ: Կա-թողիկոսն իբր Պատրիարք, այսինքն իբր Ազգապետ իրաւունք ունի արգելելու նոյն իսկ քաղաքական խնդիր մը մինչպէս ու ի թէ նախագահ մը: Այս լոյսի պէս ճշմարտու-թիւնն մըն է. և ես պար մը կ'ենթադրեմ թէ՝ Կաթողիկոս-Պատրիարք մը կը սիրէ իր Հասարակութիւնն որուն պէս կոչուած է և այդ սիրոյն թելադրումն է որ կ'ու-ղէ արգելիչ այս կամ այն խնդրին գոր-ծածութիւնն, իսկ եթէ Վարչութիւնը՝ Կաթողիկոսը իրեն գործակալերպէն թշնամի և փոխադարձաբար Կաթողիկոսն՝ Վար-չութիւնը իրեն ռիսիւր կը նկատէ, չենք ուզեր ոչ այդպէս Կ-Պատրիարք և ոչ ալ այդպէս Վարչութիւն: Լաւագոյն կըլա-նակն հայտ ապրին է. և հայտ ապրելու համար պէտք է սիրել Հասարակութիւնը, վասն զի ճշմարիտ սէրէն չարիք չի ծնիր:

(Շարունակելի)

Թ. Կ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Բերա, 12 Դեկտ. 1910

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿԻ ԴԵՄ ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

«Ժամանակ»ի 646 թիւ լրագրի մի սիւ-նակին մէջ կարդացինք Իրազեկ Բրդնիկ-ցիի մը ստորագրութեամբ յօդուած մը, որն որ ըստ ինքեան և ոչ պատասխանի արժանի էր, սակայն ի բուժամն զայ-թակղեալ մտքերու սոյն հակերճ պատաս-խանը կ'ուղղէ:

Մեր Յարգոյ Իրազեկը յօդուածագրի հոլեր առած, հրապարակ եղած է, ցոյց տալով ինքզինք իբր ընդհանուր դատա-խազ Նուիրապետութեան մէջ գտնուած համայն ժողովուրդին և իբր Իրազեկ ամէն խաւերու մէջ մտած, ելած ալ ու ձախ կը հարուածէ անխորի:

Պարոն Իրազեկ, լաւ կ'ընէ փոխանակ յօդուածագրի մարմանէ բռնութեան, քիչ

մը քաղաքավար եղէք, որուն տարրա-կան սկզբանց իսկ անտեղեակ կ'երեւիք: Ի զուր և յանդիման կը նախատէք առ-հասարակ կղերականութիւն և կղեր: Միջ-նադարեան, կղերաբռնապետական ըսելով կ'անցնիք: Թէեւ լուրջ ընթերցաւոր մը առաջին տեսութեամբ կը դատէ Զեր զը-րածին մէջ սրամարանութեան բացա-կայիլը:

Արդե՞ք լաւ ըմբռնած էք, Զեր զոր-ծածած բառերուն նշանակութիւնը:

Նախ և լաւալ հաճեցէք ցոյց տալ թէ, ի՞նչ բռնապետութիւն ի գործ դրուած է, Միջին դարու կղերի կողմանէ, և ներա-կայս ի՞նչ բռնապետական արարքներ տե-ւած էք ըսելով թիմերու եկեղեցականաց վրայ: Կորս ամբողջն ալ քաջ կը ճանչ-նաք և որոնց արարքներուն Իրազեկ էք: Արդ Պարոն Իրազեկ, կը խնդրեմ, ըսէք Զեր ըրած անխմայտ զրպարտութիւնները, ո՛ւր, ի՞նչպէս, ե՛րբ և ո՛րմէ գործադրուած են. ո՞վ են այդ Զեր ըրած խաչագործները, հաստատելու պէտք ունիք:

Պարոն Իրազեկ, հոս ընդհանուր կղե-րի, եկեղեցականի, Աստուծոյ պաշտօնէի բառախաղերով գովեալ շուայլու միտք չունիմ. իւր պարտուց գիտակից եկեղե-ցականը մտերացածոյ գովեալներու պէտք չունի:

Նոյնպէս չեմ ուզեր ծանրանալ Զեր զոր-ծածած անպատկառ լեզուի նկատմամբ, հանդէպ Ամենապատիւ Պետականի, հան-դէպ Վիճակաւորի, այդ Զեր քաղաքա-վարութիւնը ցոյց կուտայ: Կը բողոքեմ միայն մեր Բրդնիկոյ Գահնախոյցս՝ նկատ-մամբ ըրած անտեղի զրպարտութեանցը: Դէմ Պարոն Իրազեկ, խզել պարտք կը դը-նեմ ձեր վրայ: Իսկայն զի հրապարակաւ յայտ-նէք ի լուր աշխարհի թէ՝ «Ինչ շահատու-կութիւններ, խաչագործութիւններ և յո-ւսեղոյն արարքներ գործած ենք, բայց որա-չակիրարդանչիւրոցս անուան ալ իշխողը», հակառակ պարագային դուք կըլլաք իրա-ւամբ, եպիսկոպոստոս մը, այլոց ձեռքը կոյր գործիք և կամ լուսնի լուսով գիյ-թուն թոթախող:

ԲԱՅԱՆԱՅ ՈՄՆ
Բրդնիկ 19 Դեկտ. 1910

**ԱԶԳԱՅԻՆ
ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ**

Տիւն, Երեսփ. Ժողովումը, Կ-Բաթ-րիքիսանէն, Կ-Բաթրիք էֆ. հաղթութիւն-նին նախագահութիւնը վէ Արամ էֆ. Ե-րամեանըն. ատենապետութիւնը թաթթըն-տա, էօյլէտէն ոսնրա ստաթ արաֆ. Յաչ. բատտէլէրինտէ ինթիմա իթմիլ տիր. Միւ-զաքէրաթ, կէնէ սաաթ արաֆ. 7 1/2-8է գատար տէվամ իյլէմիլ տիր. Պրուսա մէր-խասաւը Ար. Յարութիւն Եպ. Ճամ-ճեան իլէ ճէմատթընդտան պազը սաթիւն հազըր պուլընմըլար տըր:

Զապթը սապաք, կէնէտէ օգոնմուչ օլուլընտան, թէքարընա լիւզու մէ-րիւմէմիլ տիր:

Մէնթիսին քիւշաթրտա, Գրիգոր էֆ. Ոսկեան՝ սէօղ ալարաք, էյմիլաթին Կա-թողիկոսը իշմիրլեան Մատթէոս Սըր-բազանըն վուգուր վէֆաթը հասէպիլէ եարընըր բազար կիւնիւ Գուս-գաբու Մար եկեղեցիսինտէ ինթա խալէնէք մէ-րասիւր բուհանիլտէ ճէմատթընդ նաթը-նա պիր հէյթը մէպուսէնին հազըր պու-լընմասը լիւզումըն պէհան իթմիլ տիր: Պիր խալի միւզաքէրէտըն մուրա, պու խուսուստա Հէյթը բուհանիլէ իլէ պիր-լիքաթ ինթազըն ինթաթըն տիւշիւնմէք վէ թէրթիպ իթմէք իւզըն, պէշ քիւլտէն միւրէքէպ պիր գոմիսին թէքթիլ զա-րաբաթըրըն տըր: Պու գոմիսինա Յովհ. էֆ. Գարապիւհան, Գրիգոր էֆ. Ոսկեան, Մանուկ էֆ. Մարիկեան, Միւ-րան էֆ. Երազեան վէ Գաբրիէ էֆ. Սա-մանեան ազա թայեին օլընմըլար տըր:

Զարեհ էֆ. Շիշմանեան, էկէր միւ-սասաթ օլուլուրտա, պազը պէհանաթտա պուլընմասընըն սէօյլէմիլ տիր. Պիւս-նաթը վազըրաթ. Երեսփ. Ժողովըն իւշիւն-ճիւ տէվթիլ ինթիմաթըն քիւշաթր միւ-նասիպէթիլէ, Կ-Բաթրիք էֆ. հաղթութիւ-րինին իմպաը թաթթընտ Երեսփոխան-լարա թէվթիլ օլընտա տալէթիւնա մէլէրտէ, «Նիզամիւմէնին ֆիլանճա մատթէսի ահ-քեւմընճա սիզի պու իւշիւնճիւ տէվթիլ ինթիմաթի տալէթ խաթթընը» տէնթիլէիպ տէ, անճաք միւշարիլէնին թէնիպի վէ գաթարըլա պու մէնթիլ քիւշաթ օլուլուր-եթ կիպի երազըմըն օլուլուրտա, վէ պիր տէ իմպանըն եանընտա Դարպըր Գերապայ-ծառլարա մախսուս օլարաք պիր խաչ գոն-մըն պուլընմասընա իթիւրազտան իպարէթ պուլընմըն տըր:

Դիւան պաշ Ստեփանուպիլի Գեր. Կրպ. Վ. Պատուհասան՝ մէլքիւր տալէթիւնա մէլք քէնաթի թանլիւմ իթմիլ, ֆազաթ պուստա գաթիլէն պիր սուր ֆիլքը վէ նի-լէթ պուլընմասըն, անճաք Դիւան Նի-նէթիլմէն մէնթիւնին ելվըր ինթիմաթըն գա-րաբաթըրըն վէ զաթիլ մէրի օլուր Նի-զամիւմէն մէնթիլին տէվթիլ ինթիմաթըն պուլընմըն օլուլուրտան, պուստա ա-լընտ իշարընտ լիւզում օլուլուրընըն պէ-հան իթմիլ, վէ Ատենապետ Երամ էֆ. իլէ տաթիլէրի տաթիլ պու իֆաաթի թաթ-տիլ իթմիլէր տիր. Պատուհասան Վ. ին իյազաթը քիւշաթի առտ խաթիլ տիր: Լաթին իմպանըն եանընտա խաչ իշարթիլ զոնմասը հաղթընտա Շիշմանեան էֆ. նին միւթալար, մէնթիլ գաթիլ ճալիլ վէ մանկաղը կէօրիւմիւշ տիր. Պատուհաս-եան Վ., Շիշմանեան էֆ. նին խաչ հագ-ընտաթը միւթալարընը չէտիտէն ինթիմաթ իթմիլ, վէ քիւլմէ քիւլմէնին իմպաթ թաթ-ընտ իթմիլալ խաչ մէնթիլին տնլաթ մըլ-արը: Տիւրիլ Երեսփոխանլար, էլքիւմէ Գեր. Ռաֆայէլ Վ. էլքմէքեան, Գրիգոր էֆ. Միւշեան վէ աթիլէրի տաթիլ Զարեհ էֆ. Շիշմանեանըն մէլքիւր միւթալարը-նը միւթաթիլէրի պուլընմըն տըր: Կ-Բաթրիք էֆ. հաղթութիւն տէ, «Խաչ, իրիսթիւնալարն վասթիւն հէճաթի տըր. խաչը հէր հիւրա՛ գուլլանմալընը. լա-թին պիլը իրիսթիւնալարընը, խաչա լա-զըմ օլուր հիւրմէթիլ իպարալ իթմիլաթըն, էլլէրտէ սաթիւնալարա խաչըն թաթիլ ի-տիլմէսի տաթթըն տնլաթիւնին գալըմէ օլ-ալընըն կէօրիւմէր, ինթիմաթ իթմիլաթընըն տէվթիլ տիր:

Պատուհաս Երեսփ. Պետոս էֆ. Վասիլ-եանըն պիր մէլքիւր օգոնմըն տըր: Պուստա միւթաթիլ, տնլաթ ինթիմաթի կէլէմէնէլէրին մասալէրէթիլ պէհան ի-տէրէք, բուշմալտէ միւթալարընըն ինթա զիլի մէսէլէտիւն թա սօթրտա պրազը-մըն օլուլընտա պիւսնը թէնսիւթի իթմիլ, վէ էկէր պէլլէ կիտրէ, սէնէլէրնէ Նի-զամիւմէնին թանլիւմ վէ գաթիլէր գաթիլ օլաթաթալընը պիւսնընըն Ս: Երեսփ. Ժողով ալարընտան վէ Ս: Երեսփ. խա-թիւնաթիլ Զոգաթարձուլարընտան Գիւրգէ էֆ. Աթիլ, մէնթիւն կէօնաթիլի պիր մէլքիւրտա, խաթալանէնին միւշթիլ վէ սէֆիլ հալինի պիւսնընէք, էկէր միւ-լէթնէ հասաթիլ չաթէ տիւշիւնիւմէլէրտէ, օրաթընըն զարանմաթ հալինտէ պուլըն-ալընըն անլաթմըն տըր: Կ-Բաթրիք էֆ. պու մէլքիւր օգոնմասընտան ոսնրա, խաթալանտէ հազընտա պազը մալիւ-մաթ վէլմիլ, եկնի վէ էսկիլ Զոգաթարձու-թիւնալարն զայրէթ վէ էմէլէրին սէնա իյլէմիլ, տնլաթիլ հիւթիւմէթիլ միւթաթաթ-լարըն մէլքիւր օլուլուր, խաթալանտէնին վէրկիլ օլուլուրտա պիր սուրէթը թէնսիլէր իթմիլալ իտիւմէլէրին տաթիլ վատար ալմըն օլուլընըն պիւսնընըն, լաթին միւ-լէթնէ տէ խաթալանտէլիլ ինթիմաթի կէ-լէն մուլմէնէթիլ, ինթիմաթի տիրիլ խաթ-մէլէր վալպիլէտէն իտուլիլին պէհան իլէ, եարընըն բազար կիւնիւ, քէնաթիլէրի՝ Ս.

Յակոբ Մատուլընտա Պատարաք թագ-տիս, վէ խաթալանտէլիլ իտիւթիլ իտէ. ճէլէրինտէն, պիւթիւմէ Երեսփոխանա-լարն, ֆաթիլէրալար վէ սաթիլ զէվաթ իլէ պիւլլէրտէ հազըր պուլընտալ, իյֆաթ վալթիլէն միւսարաթ ինթիլէրին վէ պիւթիլէրտէն ալ չօք գալարմալարընը, սէվինաթիլէրին թալիլէր իթմիլէր տիր: Միւշարիլէն հաղթութիւն պատէնու սէօղիւնիլ՝ ճէմատթընըն էվլէնէ քէն-տի ինթիմաթընըն թէնսիլէրտէ, քէնտի միւշթիւնալարըն զարեմաթա պօթըն օլ-տուլընը, ֆաթաթ պազը քէրէն էնթիլ-քէրիլէրէ սաթիլէրէ կարաթ իտիլիլ, պիլթիլ ինթիմաթընըն նազարը տիգ-գաթալ տընմասընըն, հալլաթ քի օն-լարտան պիլէ հիւ պիր եարաթ վազը օլ-մասընըն իֆաթէ իյլէմիլ, էլքիւմէ Սը-սըր էլքիւնի ինթիմաթըն ումուսիլ թա-րաթընտան, Ատենաթա պիւլա թէֆիլէր ճիւն վէ մէլքիլ միւթաթիլ էլքիւնիլ-գաթիլ օլ-լիլէրէրին վէ էլքիւնիլէրին թէնսիլ օլուր-մաթ իւզըն, քէնաթիլէն 300 լիւրս իտիւնէ կէօնաթիլէրին վէ օ կուտա թէվթիլ օլուր-մըն օլուլուր հալտէ, էլքիւնի Առաջնոր-դարանընտ տաթիլ պու չարթալ կէօնաթ-րիլմըն օլան ինթիլ ազլէրինտէն պիլթիլ-քէրէրէ հիւ պիր հիւսէ չըլարընմալարընը, վէ թարաթըն հիւթիւմէթտէն Ատենա ռ-մուլ էլքիւնի միւշթաթիլին ինթիլ վէրլէն 10,000 լիւրտան տաթիլ հէնուլ էլքիւնիլ գաթիլ օլլէրէրին պիր շէյ էլքիլմէթիլին, հալլաթ քի քէնաթիլ Ատենաթա իլէն, էօթիլտէն պէրիտէն կիւն ինթիլէրէ միւ-լէթալարընըն տա հիւսէլէրտ ինթիլ օլուլուրըն տէրիլտէն, վէ պուլընտա պէ-րապէր եկն էլքիւնի միլլէթալարընըն թարաթընտան վալթըմ վազըթ հազը-մըլտա սիլթիւմալիլ սէօղէր ինթիլտիլի-նի, զալթիլալարտա միւնաթիլիլ սիլ նէլ-րիւթալ կէօրիւթիլիւնը քէնալը թէ-նսիլալըն զիլք իյլէմիլ տիր: Միւշա-րիլմէն, պու ռուլլէրտ ինթիլ վէր-տիլիլ օլուլուր, թէքար ճէմատթըն հիւ-սիւթիլ հաթիլէթ քարաթիլիւն միւրա-ճաթիլ, ինթիմաթըն միլլէրին թէնսիլէր տալէթ, վէ հարընըն զիլլէթ վէ զիւս-րէթնէ հազըր պուլընտալ, խաթալաթա նիլմիլէր ալ չօք կարաթ ինթիլէրին թէք-րար թէքար ինթա ինթիլ տիր:

(Պազըլէրի կէլէնէք նիւսիսիլ)

ԱԶԳ. — Հոգաբարձութիւնս պատիւ ունի ծանուցանելու Երազոյ Հասարակա-թեան, թէ յառաջիկայ Դարաթ օրը 18 Դեկտեմբեր, Անկիւնոցիս Պաշտպան Ս. Յակոբայ Մթնայ Հայրապետին տունը ըլ-լալով Մատարան մէջ Նորոյ իշտատիլ պի-տի կատարուի, և հետեւեալ օրը Կիրակի, ժամը 9ին (ը. Ե.), Ամեն. Գերեթ. Հոգե-ւոր Տէրն մեր Պօղոս-Պետրոս Ժ. Կ-Պատրիարք Տան Կիրիլլոյ, հաղթալար Ս. Պատարաք պիտի մատուցանէ և Հոգե-հանգստեան Պաշտօն պիտի կատարուի վասն համօրն ննջեցեալ բարեբարաց Ան-կիւնոցիս:

Ուստի կը խնդրուի Յարգոյ Հասա-րակութեան, մասնակցիլ սոյն հոգեւո-րական հանդիսին:

Հոգաբարձութիւն Ս. Յակոբ Անկիւնոցի
Բանկալի, 13 Դեկտ. 1910

Յ. Գ. Առանձին հրաւիրագիր ոչ ոքի զրկուած չըլլալուն՝ կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Կէլէն կիւն, Կ-Բաթրիք իլէմիլ, էֆ. հաղթութիւն թարաթընտան գաթու քէթ-խիւտաթ Գեր. Յովհ. Մ. Վ. Կէտիկեան էլքիւնի թաթիլէրտէնէրտէ կիւնէրէք, էլ-միւթին Կաթողիկոսը Մատթէոս Սըրբազան իւլթիլեանըն վուգուր վէֆաթընտան տ-ւալը պէհանը թէնսիլէր վէ թաթիլէթ իլլէմիլ տիր:

* Ս. Ամուս Որբանոցը մէնթաթընա պիր սէրիլ թէրթիլ իթմիլ օլան միլլէթի-

իմ քոնսուլը Ռէթանիաւս պոստուլուս
 ՂԸ գէման, պիրարա աուրմուշ օտոն իմ
 ֆէնք աթէշի, մուսախիշին մուֆարազ
 իմնտան սօնքա տաճո շիտսթիլէ պաշը
 մըշ, ոսքիլը կէմիշ, լաքին պոնկ
 րնոֆ սաաքիրի գէ իւնիֆօրմասը օրու
 մուզ աթէշէնլէրին արասնա դարը, արա
 սնարըն շարէթիլին իմիթա իմիւշէ
 գէ պիւնըն օմախարըշ, տաճ պիւն
 սէշէնլ պաւաշ օմուշըշար սըր

